

УДК 27.5:316.422](73:630)''1965/1967''(045)

DOI: 10.18524/2312-6825.2022.33.270472

Антон Яговкін

orcid.org/0000-0002-0415-6606

аспірант третього року навчання

кафедри археології, етнології

та всесвітньої історії

факультету історії та філософії

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

antonyahovkin@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ АМЕРИКАНО-ЕФІОПСЬКИХ ВІДНОСИН В 1965-1967 РОКАХ

Анотація

Автор ставить за мету дослідити трансформацію американо-ефіопських відносин в 1965–1967 роках, враховуючи внутрішньополітичні перипетії в Ефіопії. Наукова новизна статті полягає у комплексному аналізі впливу американо-ефіопських відносин на східноафриканський регіон в контексті зовнішньої політики США.

Методи дослідження. В статті застосований історико-генетичний метод, що дозволив дослідити тене́зу східноафриканської політики США, простежити основні тенденції цього напрямку. Для комплексного аналізу американо-ефіопських відносин в 1965–1967 роках використано системний підхід, що допоміг окреслити економічні та геополітичні інтереси США у Східній Африці, цілі та задачі великих держав щодо Ефіопії, простежити в цьому контексті ставлення США до конфронтації Ефіопії з Сомалі та Еритреєю.

Висновки. Незважаючи на орієнтацію зовнішньої політики імператора Ефіопії Хайле Селассіє I на США та його спроби задовольнити їх інтереси (зокрема у розміщенні військової бази на території Ефіопії), йому не вдалося перетворити Ефіопію на один із пріоритетів США. В ході дослідження визначено, що для США Ефіопія не становила зацікавленості не тільки як потенційний економічний партнер (вона залишалася сільськогосподарською країною), а й як військовий союзник. Автор доходить висновку, що США підтримували деякі плани імператора Ефіопії, наприклад, проект з приєд-

нання Еритреї до Ефіопської імперії, лише з міркувань про неможливість самотійного існування Еритреї та для підтримки стабільності на північному сході Африки, на західному узбережжі Червоного моря. Це мала регулювати Ефіопська імперія, яка потребувала виходу до моря і яка в той момент мала відносно сильну армію, здатну придушити будь-яку внутрішню реакцію і захистити кордони Еритреї, де розташовувалися американські військові бази.

Ключові слова: США, Ефіопія, міжнародні відносини, геополітика, зовнішньополітична криза.

Yahovkin Anton

orcid.org/0000-0002-0415-6606

Postgraduate student in the third year of study

Department of archeology, ethnology and world history

Faculty of History and Philosophy

Odessa I. I. Mechnikov National University

(Ukraine, Odesa)

antonyahovkin@gmail.com

TRANSFORMATION OF AMERICAN-ETHIOPIAN RELATIONS IN 1965-1967

Summary

In this article, the author aims to explore the place and role of American-Ethiopian relations in US geopolitical strategies. The scientific novelty lies in a comprehensive analysis of the american-ethiopian relations on the East African region in the context of US foreign policy.

Research methods. Historical-genetic method is used in the article, which gave an opportunity to explore the genesis of East African politics of the USA, to identify the main tendencies of this policy direction at every stage. A systematic approach was used for the comprehensive analysis of the USA East Africa policy in 1965–1967, which gave an opportunity to identify economic and geopolitical interests of the USA in East Africa, goals and objectives of major counties towards Ethiopia, and to trace in this regard the attitude of the USA towards Ethiopia's confrontation with Somalia and Eritrea.

Conclusions. Despite the orientation of the Foreign policy of the emperor of Ethiopia to the USA and his attempts to satisfy the USA interests (including the allocation of a military base in Ethiopia), Haile Selassie I failed to fully attract not only American private fund but also to make Ethiopia one of the Foreign policy priorities of the USA government. Ethiopia was of no interest to the USA not

only as a potential economic partner (it remained an agricultural country with obsolete modes of production), but also as a military ally.

The USA supported some plans of the emperor of Ethiopia, for example the project of accession of Eritrea to the Ethiopian Empire, for the following reasons only:

1. due to independent Eritrean country's insolvency

2. due to the necessity to maintain peace and order in the northeastern Africa, on the west coast of the Red Sea. «Right» was given to the Ethiopian Empire, which needed the access to the sea and which at that time had a relatively strong army capable to battle any inner reaction and to defend the borders of Eritrea, where American military bases were located.

Key words: *USA, Ethiopia, international relations, geopolitics, foreign policy crisis*

Постановка проблеми. Після Другої світової війни, будучи однією з країн-переможниць, Сполучені Штати Америки завоювали становище однієї з провідних держав у світі. Це зобов'язувало проведення всеосяжної зовнішньої політики. Після оголошення Доктрини Трумена політика щодо Ефіопії набула нового відтінку.

Аналіз досліджень та публікацій. Насамперед варто згадати книгу Річарда Грінфільда «Ефіопія: нова політична історія» (Greenfield, 1965), підготовлену на основі широкої джерельної бази, зокрема з використанням низки різноманітних документів з історії Ефіопії повоєнних років. Аналізуючи внутрішню та зовнішню політику Ефіопії у 1950 – 1960-х рр., автор дійшов висновку, що Хайле Селассіє I створив державу, якою міг керувати тільки він і, яка, таким чином, була приречена на розпад після його смерті.

Подібні висновки зробив і інший дослідник історії Ефіопії – Роберт Хесс, автор праці «Ефіопія. Модернізація автократії». Зовнішня політика імператора була персоніфікованою і базувалася на його особистості, його вмінні та досвіді діяти як арбітр конфліктуючих сторін усередині країни, що створювало можливість грати роль посередника на міжнародному рівні. Вплив Ефіопії на африканську регіональну політику пояснювався не професійністю її урядових кадрів та дипломатів, а працелюбністю та авторитетом «маленького» імператора. Це підтверджує той факт, що у постімператорський період, на переконання Р. Хесса, Ефіопія втратила свій авторитет, втім, спромоглась зберегти в Аддіс-Абебі

штаб-квартиру Організації африканської єдності та представництво економічної комісії ООН з питань Африки [Hess, 1970].

Маємо також згадати одного із найвідоміших дослідників історії Ефіопії Г. Маркуса та його працю «Історія Ефіопії». Він зібрав, узагальнив та проаналізував величезний фактичний матеріал про становлення та розвиток дипломатичних, політичних, економічних та культурних зв'язків Ефіопії, США та Великої Британії у контексті історії ефіопської дипломатії, яка намагалася відстоювати національні інтереси своєї країни [Marcus, 1983].

Виклад основного матеріалу. Історія відносин між Ефіопією і Сполученими Штатами починається з 1903 р. Влітку 1903 р. Теодор Рузвельт заявив про відправлення офіційної місії в листопаді. Місія пройшла через порти Джибуті, і 27 грудня 1903 р. був підписаний перший договір про дружбу і торгівлю між країнами, і в цьому ж році в Аддіс-Абебі було відкрито американське консульство, надалі перетворене в 1909 р. в посольство. 27 липня 1914 р. Ефіопія та США підписали новий договір, який замінив собою угоду від 1903 р. Сполучені Штати, на той час виявляли інтерес, головним чином, до країн Латинської Америки та Далекого Сходу, не робили активних дій в Ефіопії. Вплив США у період між світовими війнами в Ефіопії був досить слабким. Лише після Другої світової війни Ефіопія опиниться серед тих африканських країн, у яких Вашингтон займе міцну позицію. США стали однією з п'яти країн, які не визнали захоплення Ефіопії фашистською Італією. У Другій світовій війні вони були союзниками, а в 1944 р. Ефіопія починає отримувати допомогу по ленд-лізу [Marcus, 1983: 114].

Після дипломатичної невдачі в результаті ефіопо-єгипетського конфлікту 1955–1957 р., коли США профінансували єгипетський проект будівництва Асуанської греблі, навіть не повідомивши свого союзника в регіоні – Ефіопію, Хайле Селассіє залишалося лише одне – звернутися до США. Імператор Ефіопії мав намір здійснити діловий візит до США з метою обговорення таких питань як військова допомога, що отримується Сомалі з боку Радянського Союзу та Китаю, якісна відсталість ефіопських збройних сил, яка надалі може призвести до дисбалансу сил між двома державами – Ефіопією та Сомалі, посилення ФЗЕ (Фронт звільнення Еритреї),

а також криза бюджету 1965 р. через зростання військових витрат. Американська сторона не підтримувала цей намір Хайле Селассіє I. Тодішній посол США Едвард Корі передав через прем'єр-міністра Ефіопії, що візит імператора до США буде недоречним кроком, що збільшення військових витрат погіршує ситуацію з державним бюджетом Ефіопії, що необхідно збільшити ефективність структури армії та посилити інтенсивність її підготовки [Druks, 2001: 142]. Вашингтон не тільки не хотів візиту імператора, а й не бажав збільшувати військову допомогу Ефіопії з 10 до 15 млн доларів.

Таким чином, у Вашингтоні із різних причин не хотіли йти назустріч прагненню імператора особисто поспілкуватись із президентом Л. Джонсоном. У відповідь на прохання про зустріч із президентом США Вашингтон відправив до Аддіс-Абеби особистого представника президента США А. Гаррімана.

Зустріч Хайле Селассіє та А. Гаррімана відбулася в Аддіс-Абебі 25 травня 1965 р. Головною темою обговорення стали не відносини США – Ефіопія, а плани Хайле Селассіє про визнання комуністичного Китаю. Імператор хотів використати побоювання США щодо того, що й інші африканські держави, серед яких імператор мав авторитет, можуть наслідувати його приклад. У зв'язку з цим одним із завдань А. Гаррімана було відмовити Хайле Селассіє від визнання комуністичного Китаю [Greenfield, 1965: 367].

У 1965 р. відбулася також подія, яка мало не погіршила відносини між Вашингтоном та Аддіс-Абебою. Посол Ефіопії у США Т. Дінке 15 червня 1965 р. офіційно попросив політичного притулку у США. Т. Дінке відправляв листи в пресу з критикою високопосадовців в уряді Хайле Селассіє, поширював літературу і мав кілька публікацій в американській пресі, що мали антиурядовий характер [Hess, 1970: 123]. У результаті прем'єр-міністр, міністр закордонних справ та новий посол Ефіопії у США виступили з численними протестами.

Чи брав до уваги Хайле Селассіє, що влада США формально не в змозі екстрадувати Т. Дінке, навіть якщо він був дисидентом, який критикував «дружню державу»? Скоріш за все – ні. Якби влада США відмовила Т. Дінке у наданні політичного притулку, це

означало б лише те, що в цьому немає потреби. Влада США згідно із законом країни не мала також права змусити когось замовкнути, оскільки поки людина живе в США, вона має такі ж права, як і громадянин Америки.

Через кілька днів, 5 серпня 1966 р., Т. Дінка отримав право на постійне місце проживання в США, а Хайле Селассіє – опозицію не тільки в арабських країнах, але і в дружній країні, якою були США [FRUS, 1961-1963].

Головною причиною дедалі більшого невдоволення правлінням Хайле Селассіє з боку підданих, на думку високопоставлених фахівців з Білого дому, стала неспроможність та відсутність позитивних результатів у проведенні внутрішньої політики імператора.

Переконавшись, що Республіка Сомалі після підписання договору з Радянським Союзом почала перевершувати Ефіопську імперію за якістю та кількістю озброєнь, Хайле Селассіє знову почав сподіватись на отримання відповідної допомоги від США і в черговий раз планувати зустріч із президентом Л. Джонсоном.

З метою з'ясування погляду американської сторони щодо наміченого візиту імператора до США Хайле Селассіє відправив міністра закордонних справ Ефіопії Кетему Іфру до США. Імператор був глибоко стурбований безпекою Ефіопії і хотів поговорити з президентом якнайшвидше, бажано до поїздки до Москви (ближче до кінця жовтня після візиту до Каїра). К. Іфру пропонував дві можливі дати, або 7 жовтня, коли його імператорська величність розпочне свою поїздку на Близький Схід, або 9 – 13 листопада, між самітом Організації Африканської Єдності та приїздом президента Чехії до Аддіс-Абеби. США ввічливо відмовили у візиті імператора до Вашингтона. Помічник держсекретаря Палмер пояснив це завантаженістю розкладу президента [FRUS, 1961–1963].

На нашу думку, причиною відхилення Вашингтоном офіційного візиту ефіопського керівника стало, по-перше, міжнародне становище, що змінилося порівняно із попередніми роками. З початку війни у В'єтнамі Індокитай став найбільш значущим регіоном земної кулі з точки зору захисту інтересів США. По-друге, США не хотіли створювати ситуацію на кшталт Карибської кризи

і тим самим бути залученими до гонки озброєнь і конфронтації з Радянським Союзом у регіоні Червоного моря. У їхніх інтересах було локалізувати конфлікт на Африканському Розі як конфлікт між Ефіопією та Сомалі, у якому б не брали участь Великі держави. Тому США не тільки не поспішали надавати військову та економічну допомогу Ефіопській імперії, але й намагалися вести переговори з Радянським Союзом по укладенню «джентльменської угоди» про недопущення гонки озброєнь на Африканському Розі.

Позиція Вашингтона назавжди поховала надії Хайле Селассіє зробити з Ефіопської імперії союзницю західної демократії, а себе – керівником освіченої, прогресивної, процвітаючої Ефіопії.

З 1966 р. Вашингтон почав також переглядати питання стратегічної важливості військової бази біля Ефіопії. Про це свідчить відповідь секретаря з оборони Роберта Макнамари тодішньому помічнику держсекретаря Ніку Казенбаху на його лист від 2 листопада 1966 р., де він пише про початок пошуку шляху зменшення залежності США від станції в Асмарі без втрат для США. Іншими словами, Вашингтон почав втрачати інтерес до Ефіопії, зокрема до військової бази на її території [FRUS, 1967].

У лютому 1967 р. імператору вдалося домогтися візиту до США. Зустріч із президентом Л. Джонсоном була запланована на 14 лютого 1967 р. Візит імператора мав на меті особисто передати президентові своє занепокоєння щодо безпеки Ефіопії, активізації Радянського Союзу та ОАЄ у басейні Червоного моря, загроз з боку Республіки Сомалі, яку підтримували Радянський Союз та Китай [FRUS, 1967].

Готуючись до візиту, ефіопська сторона підготувала перелік обладнання та військової техніки на суму 150 млн дол. (включаючи танки, протитанкові знаряддя, протиповітряну артилерію, літаки С-130, Б-5 та гелікоптери). Але ще до початку візиту Хайле Селассіє американська сторона в особі Р. Макнамари підготувала меморандум, основним завданням якого було сказати імператору «ні» у відповідь на його прохання про озброєння, водночас зберігаючи добрі стосунки з ними, і надати йому чотири гелікоптери ЦН-10 замість восьми, які просила ефіопська сторона [FRUS, 1964–1968].

Таким чином, візит імператора Хайле Селассіє не мав ні економічного, ні політичного значення, проте американська сторона не наважувалася скасувати чи відкласти його.

Зустріч імператора Хайле Селассіє і президента Л. Джонсона відбулася 14 лютого 1967 р. Головною темою розмови (переговори не відбулися за планом) стало прохання Ефіопії про збільшення американської військової та економічної допомоги [Marcus, 1983: 167].

Хайле Селассіє намагався переконати президента США у взаємній вигоді співпраці між Ефіопією та США, зазначав внесок своєї країни у підтримку колективної безпеки ООН. Як підтвердження, він навів приклад невизнання комуністичного Китаю, а також обставину, що, незважаючи на критику його режиму, він продовжує співпрацювати зі США. Він докладно проаналізував загрози безпеці Ефіопії, що виходять зі сторони ворожої Сомалі, яку підтримує Радянський Союз, політичний вплив СРСР і Китаю в Сомалі. Небезпека для Ефіопії у випадку, якщо Джибуті потрапить до рук ворожих сил, допомога Сомалі з боку арабських держав, спроби Насера розширити свій вплив в Аденській затоці, його таємну угоду з Радянським Союзом, загроза ОАР домінувати тут після відходу Британії з Ємену [FRUS, 1964-1968].

Імператор говорив, що радянська військова допомога Сомалі, яка дала СРСР можливість контролювати становище в цій країні, надмірна для оборонних цілей та забезпечення внутрішньої безпеки. СРСР озброюють 20 тисяч сомалійських солдатів: це 1 зі 100 жителів країни, тоді як Ефіопія має в своєму розпорядженні 1-го солдата на 625 жителів. Сомалі має більше артилерії та бронетехніки, ніж Ефіопія.

Хайле Селассіє просив про наступне:

а) збільшити обсяг військової допомоги США з 10 до 20 млн. дол.;

б) замінити озброєння більш сучасними зразками, аналогічними тим, що отримали Сомалі внаслідок радянської військової допомоги;

в) підтримати ефіопську військову програму фінансування закупівлі пального, будівництва житла для військових тощо;

г) розширити сферу економічної допомоги.

Хайле Селассіє згадав про свій майбутній візит до Москви наприкінці лютого. Метою його візиту до Москви було з'ясування причин, чому радянський уряд надає таку значну військову допомогу Сомалі. Імператор сумнівався в отриманні задовільної відповіді. СРСР завжди відповідали на протест Ефіопії пропозицією озброєнь, тоді як імператор не бажав отримання військової допомоги СРСР. У цілому ефіопський керівник намагався підкреслити як стратегічну важливість Ефіопії США, та її відданість США, і свій особистий внесок у справу колективної безпеки.

Американська сторона дала зрозуміти, що збереження миру та безпеки у Східній Африці та в Африці загалом залежить від самого імператора, що США надаватимуть помірну допомогу для забезпечення внутрішньої безпеки залежно від схвалення Конгресу. Імператору було запропоновано детально обговорити питання співпраці між двома країнами з секретарем з оборони та з в.о. держсекретаря США. Зустріч Хайле Селассіє I з Р. Макнамарою і Н. Казенбахом відбулася 14 лютого 1967 р., але вона не принесла ефіопській стороні очікуваних результатів [Hess, 1970: 211–212].

На завершення бесіди Хайле Селассіє говорив про своє задоволення досягнутим і про надії на те, що уряд США відгукнеться в майбутньому на його прохання. Дипломатична поїздка Хайле Селассіє виявилася невдалою, насамперед через зміну політичного становища на Африканському Розі, зокрема в Ефіопії, через зростання невдоволення не тільки освіченої частини ефіопського суспільства, а й сільських жителів (селянства), зростання сепаратизму, який поступово почав призводити до посилення нестабільності всередині країни, експансії з боку Республіки Сомалі, яка продовжувала постачати бойовикам зброю. Американська сторона не хотіла робити ставку на імператора Хайле Селассіє I, оскільки вважала його та його кабінет нездатними і некомпетентними проводити економічні та соціальні реформи в країні [Legum, 1975: 57].

Бесіда, яка тривала того ж дня з президентом США, також не мала ні економічного, ні військового значення. США вважали, що є можливість поліпшити ефіопсько-сомалійські відносини шляхом спільного розвитку загальних ресурсів, особливо басейнів річок,

що мають витoki на землі Ефіопії і далі протікають територією Сомалі [Legum, 1975: 59].

У США не було бажання розширювати військову та економічну допомогу Ефіопській імперії. США були готові працювати з будь-яким урядом, який прийде до влади в Ефіопії. При цьому допускалася думка про створення незалежної Еритрейської держави. Поки що від імператора Хайле Селассіє вимагалось лише забезпечення будь-якою ціною безпеки американської бази шляхом збереження спокою в регіоні Африканського Рогу, зокрема завдяки переговорам з Республікою Сомалі, яка продовжувала розвивати свою антиефіопську діяльність.

Ці та інші дії призвели до того, що імператор надто захопився зовнішньою політикою, зовсім не приділяючи увагу внутрішній.

Висновки. Незважаючи на те, що Ефіопія формально була союзником США, військовий конфлікт на Африканському Розі не був в інтересах США. Пріоритетом африканської політики США була підтримка стабільності у регіоні в цілому, а не тільки розвиток відносин з Ефіопією та підтримка її економічного зростання. Заради свого єдиного союзника та партнера – Ефіопії – вони не могли нехтувати своїми інтересами в регіоні, який до того ж був одним з театрів «холодної війни».

Проаналізувавши східноафриканську політику США в 1965 – 1967 рр., вдалося визначити в цьому контексті ставлення Сполучених Штатів Америки до конфронтації Ефіопії з Сомалі та вирішення спірних моментів з іншими країнами в регіоні.

Основним наслідком прохолодного відношення США до Ефіопії, попри її спроби налагодити більш дієву і близьку співпрацю, особливо в оборонній галузі, на фоні погіршення відносин Ефіопії з Сомалі та арабськими країнами, стало зближення Ефіопії з СРСР. Візит імператора до Радянського Союзу став відповіддю на позицію Сполучених Штатів, які почали фінансувати створення Великого Сомалі і не підтримали Ефіопію у вирішенні суперечки про сомалійсько-ефіопський кордон. Кожен з окреслених у статті сюжетів зовнішньої політики Ефіопії та ефіопсько-американських відносин був важливим етапом також й історії американської східноафриканської політики, тому має перспективу дослідження

як окремо, так і в контексті більш узагальнених студій африканських та світових історичних процесів ХХ ст.

Список використаних джерел та літератури

Druks H. The Uncertain Friendship: The U.S. and Israel from Roosevelt to Kennedy. / H. Druks. – Westport: Greenwood, 2001. – 243 p.

Greenfield R. Ethiopia. A new political history. / R. Greenfield. – London: Pall Mall Press, 1965. – 515 p.

Hallidin Norberg V. Swedes in Haile Selassie's Ethiopia 1924–1952. / V. Norberg Hallidin. – Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies, 1997 – P. 317.

Henderson K. D. D. The making of the modern Sudan. / K. D. D. Henderson. – London: Published by Faber & Faber, 1953. – 601 p.

Hess L. R. Ethiopia. The modernization of autocracy. / L. R. Hess. – New York: Cornell University Press, 1970. – 292 p.

Legum C. Ethiopia: the Fall of Haile Selassie's Empire. / C. Legum. – New York: Africana publishing Co, 1975 – 87 p.

Marcus H. G. The Politics of the Empire: Ethiopia, Great Britain and the United States 1941–1974. / H. G. Marcus. – Berkeley: University of California Press, 1983 – 205 p.

Paul James. C. N. Ethiopian constitutional development. A Source book. / C. N. Paul James. – London: Addis Ababa, Haile Selassie I University Addis Ababa & Oxford University press, 1967. – 437 p.

Papers relating to the foreign relations of the U.S, 1955–1957 [Electronic Resource] // Foreign Relations of the United States 1955–1957. – Mode to Access: <https://goo.su/MHJ>.

Memorandum From the President's Assistant (Jones) to President Johnson, Washington, November 2, 1967. Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1964 – 1968. [Electronic Resource] // Foreign Relations of the United States. – Mode to Access: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v05/d377>.

The Eisenhower Doctrine, 1957. Papers relating to the foreign relations of the U.S, 1953–1960. [Electronic Resource] // Foreign Relations of the United States. – Mode to Access: <https://goo.su/9gLv>.

Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1961–1963. [Electronic Resource] // Foreign Relations of the United States. – Mode to Access: <https://goo.su/a43m>.

Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1952–1954. [Electronic Resource] // Foreign Relations of the United States. – Mode to Access: <https://goo.su/9ou1>.

References

Druks H., 2001. *The Uncertain Friendship: The U.S. and Israel from Roosevelt to Kennedy*. – Westport: Greenwood, 2001. – 243 p. [In English].

Greenfield R., 1965. *Ethiopia. A new political history*. - London: Pall Mall Press, 1965. – 515 p. [In English].

Hallidin Norberg V., 1977. *Swedes in Haile Selassie's Ethiopia 1924–1952. A study in early development cooperation*. – Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies, 1997 – P. 317 [In English].

Henderson K. D. D., 1953. *The making of the modern Sudan*. – London: Published by Faber & Faber, 1953. – 601 p. [In English].

Hess L. R., 1970. *Ethiopia. The modernization of autocracy*. – New York: Cornell University Press, 1970. – 292 p. [In English].

Legum C., 1975. *Ethiopia: the Fall of Haile Selassie's Empire*. - New York: Africana publishing Co, 1975 – 87 p. [In English].

Marcus H. G., 1983. *The Politics of the Empire: Ethiopia, Great Britain and the United States 1941–1974*. – Berkeley: University of California Press. – 205 p. [In English].

Paul James C. N., 1967. *Ethiopian constitutional development. A Source book*. - London: Addis Ababa, Haile Selassie I University Addis Ababa & Oxford University press, 1967. – 437 p. [In English].

Papers relating to the foreign relations of the U.S, 1955–1957 [Electronic Resource] // *Foreign Relations of the United States 1955–1957*. – Access mode: <https://goo.su/MHJ>. [In English].

Memorandum From the President's Assistant (Jones) to President Johnson, Washington, November 2, 1967. Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1964–1968. [Electronic Resource] // *Foreign Relations of the United States*. – Access mode: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v05/d377>. [In English].

The Eisenhower Doctrine, 1957. Papers relating to the foreign relations of the U.S, 1953–1960. [Electronic Resource] // *Foreign Relations of the United States*. – Access mode: <https://goo.su/9gLv>. [In English]

Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1961–1963. [Electronic Resource] // *Foreign Relations of the United States*. – Access mode: <https://goo.su/a43m>. [In English]

Papers relating to the foreign relations of the U.S., 1952–1954. [Electronic Resource] // *Foreign Relations of the United States*. – Access mode: <https://goo.su/9ou1>. [In English].